

Til Kultur- og likestillingsdepartementet

Avdeling for likestilling, diskriminering og internasjonale saker

Innspill om behov for nasjonal handlingsplan mot hat, trakassering og diskriminering av personer med funksjonsnedsettelse.

Likestillings- og diskrimineringsombudet vil med dette oppfordre Kultur- og likestillingsdepartementet til å ta initiativ til en egen, tydelig og forpliktende nasjonal handlingsplan mot hat, trakassering og diskriminering av personer med funksjonsnedsettelse.

Personer med funksjonsnedsettelse utgjør den største minoritetsgruppen i samfunnet. Samtidig viser både norsk og internasjonal forskning at denne gruppen er betydelig mer utsatt for hatefulle ytringer, trakassering, vold og andre former for fiendtlighet enn befolkningen ellers. Til tross for dette er fenomenet fortsatt undererkjent, underrapportert og svakt prioritert i offentlig politikk, mediedekning og i straffesakskjeden.

Mørketallene er betydelige, og problemets reelle omfang er vanskelig å fange opp. Mange hendelser anmeldes ikke, og mange registreres uten vurdering av hatmotiv. Samtidig faller flere av de mest utsatte gruppene – særlig personer med kognitive og psykososiale funksjonsnedsettelse – ofte utenfor forskning, statistikk og ordinære trykghetsundersøkelser. Dette innebærer at tilgjengelige data i liten grad speiler virkeligheten, og bidrar til at omfanget undervurderes.

Hat og trakassering mot personer med funksjonsnedsettelse kommer til uttrykk gjennom et bredt spekter av handlinger, blant annet verbal trakassering, trusler, fysisk vold, netthets, ødeleggelse eller tyveri av hjelpemidler, målrettet antisosial atferd og seksuelle overgrep. I tillegg kommer ikke-straffbare, men sterkt stigmatiserende og nedverdiggende ytringer som bidrar til utenforskap og normalisering av forakt. Hatet oppstår ikke isolert, men må forstås i sammenheng med den generelle diskrimineringen funksjonshemmede møter i samfunnet. Forestillinger om svakhet, avhengighet og brudd på normalitet bidrar til å legitimere både forskjellsbehandling, bagatellisering og fiendtlighet.

Et sentralt problem er manglende gjenkjenning av hatmotiv. Når personer med funksjonsnedsettelse utsettes for vold eller trakassering, omtales og registreres hendelser ofte som «blind vold», «ordenssaker» eller «uheldige hendelser», fremfor som mulig hatkriminalitet. Politiets egne tall illustrerer dette: I 2024 ble det registrert 40 anmeldelser der hatmotivet var knyttet til funksjonsnedsettelse – det laveste tallet blant alle diskrimineringsgrunnlag. Samtidig understreker politiet selv at mørketallene er store. Når funksjonsnedsettelse ikke vurderes som motiv, svekkes også rettsvernet. Man overser at det ofte foreligger to krenkelser i én handling – både selve lovbruddet og tilleggskrenkelsen som ligger i at handlingen er motivert av fordommer eller forakt.

Konsekvensene er alvorlige. For den enkelte kan hat og trakassering føre til utrygghet, sosial tilbaketrekning, dårligere helse, redusert tillit til myndigheter og svekket deltakelse i samfunnslivet. På samfunnsnivå er dette et demokratisk problem: Når den største minoritetsgruppen ikke får sine erfaringer synliggjort og tatt på alvor, svekkes både kunnskapsgrunnlaget for politikk og den reelle likestillingen.

Norge er gjennom FNs konvensjon om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne (CRPD) forpliktet til å beskytte personer med funksjonsnedsettelse mot diskriminering, trakassering og vold. CRPD-komiteen har kritisert Norge for manglende helhetlig strategi, svak statistikk og lav bevissthet om hatkriminalitet mot funksjonshemmede hos myndigheter og politi. Dette understreker behovet for en samlet og målrettet innsats.

Vi viser også til at Europarådet har nylig gitt en anbefaling om å innlemme «disability hate crime» i sitt arbeid [CM/Rec\(2024\)4](#).

Det finnes i dag ingen egen nasjonal handlingsplan mot hat, trakassering og diskriminering av personer med funksjonsnedsettelse. For andre vernede grunnlag har staten valgt handlingsplaner som sentrale styringsverktøy. Gjennom disse er det utviklet målrettede tiltak, tydeligere ansvars plassering, bedre koordinering og styrket kompetanse. At funksjonshemmede fortsatt står uten en tilsvarende plan, innebærer i praksis at gruppen ikke gis samme systematiske prioritering og vern som andre grupper beskyttet i lovverket.

En handlingsplan er ikke et symbolsk dokument, men et politisk og administrativt rammeverk som muliggjør en samordnet, systematisk og etterprøvbart innsats. Den gir formelle føringer som forplikter departementer, direktorater, etater og kommuner til å utvikle strategier, rutiner og tiltak. Den muliggjør tydelige mål, tidslinjer, ansvars plassering og evaluering – elementer som er avgjørende for faktisk endring i praksis. Erfaringer fra handlingsplaner på andre diskrimineringsgrunnlag viser at slike rammeverk er avgjørende for å utvikle målrettede tiltak, styrke

kompetanse og sikre koordinert innsats på tvers av sektorer. Uten en slik ramme vil arbeidet lett forbli fragmentert og sårbart for skiftende prioriteringer.

Det anbefales derfor at Kultur- og likestillingsdepartementet tar initiativ til en nasjonal handlingsplan mot hat, trakassering og diskriminering av personer med funksjonsnedsettelse. En slik plan bør forankres i CRPD og likestillingspolitikken, og blant annet omfatte:

- bedre registrering og korrekt vurdering av hatmotiv, inkludert systematisk kompetanseheving i politi, rettsvesen og offentlig forvaltning
- inkluderende forskning og statistikk, også for grupper som i dag faller utenfor
- økt samfunnsmessig bevissthet om ableisme og hat mot funksjonshemmede
- tydelig ansvars plassering, finansiering og evaluering

Uten en helhetlig og forpliktende innsats vil hat mot funksjonshemmede fortsatt forbli underkjent – ikke fordi det forekommer sjeldnere enn hat mot andre grupper, men fordi det i mindre grad gjenkjennes, navngis og prioriteres.

Vi håper departementet vil ta initiativ til å utvikle en slik handlingsplan som del av regjeringens arbeid for likestilling og mot diskriminering. Vi er kjent med regjeringens arbeid med ny strategi for likestilling av personer med funksjonsnedsettelse, men mener altså det er gode grunner for en egen handlingsplan på dette feltet.

I den grad regjeringen likevel ikke ønsker en egen handlingsplan, ber vi om at vårt innspill tas som en oppfordring til en bred satsing mot hat mot funksjonshemmede i strategien.

Likestillings- og diskrimineringsombudet utdyper gjerne vurderingene og kunnskapsgrunnlaget nærmere, og stiller gjerne til et møte med departementet for å drøfte problemstillingen og mulige oppfølgingsgrep.

Med vennlig hilsen

Bjørn Erik Thon

Likestillings- og diskrimineringsombudet